Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

ETO—YEAR XXV. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 28, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., pondeljek, 11. januarja (Jan. 11), 1932. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 8

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ederalno poročilo obsoja sodni proces proti Mooneyju

ročilo, ki je bilo napravljeno za Wickershamovo komisijo in se nanaša na Mooney-Billingsov slučaj, izročeno senatu. Evidenca kaže, da sta bila Mooney in Billings obsojena na podlagi krivega pričanja. Sodnik, ki je predsedoval obravnavi, zahteva izpustitev žrtev iz zapora.

Washington, D. C., 9. jan. — raj je bilo senatu izročeno edaj prikrito poročilo o Moo-Billingsovem slučaju v zve- bombnim napadom v San nciscu, l. 1916, pri katerem ilo ubitih deset oseb. Zločina bila obtožena Mooney in Bil- s in sta bila na obravnavi jena na smrt, pozneje pa je kazen spremenjena v do- tno ječo. Poročilo je bilo se- ljeno za Wickershamovo ko- ijo, katera pa ga ni hotela viti, nakar je bil dokument, obsega 600 strani, položen v mbo v Beli hiši. Senatorji ting, Walsh in Costigan so dložili resolucijo zahtevajoč predsednika, da izroči poroči- enatu in resolucija je bila jeta.

oročilo ostro obsoja metode fornijskih uradnikov, ki so ili prosekucijo, katera je re- irala v obsodbi Mooneyja in ngsa. Iz predložene eviden- e razvidno, da ni prosekuci- odvzela akcije, da najde pra- torilce zločina. Nadalje je no:

a sta policija in prosekucija la zakone z uvedbo preiska- stanovanjih obtožencev.

a nista bila obtoženca nikdar ilno identificirana.

a je prosekucija napela vse da ustvari predsodke proti žencema v javnosti s poroči- časopisju in argumenti pred čem.

je prosekucija premišlje- otlačila evidenco, ki bi dis- itirala izpovedi njenih prič; instruirala priče, kako mo- govoriti na obravnavi in jih navajala k krivemu pri- .

je prosekucija po obsodbi encev storila vse, da ubije anjo za oprostitev Mooney- Billingsa.

ačilno je tudi pismo sodnika riffina, ki je vodil obravna- katero je bilo uključeno. n priznava, da sta bila ob- a obsojena na podlagi kri- pričevanja in urgira, da se rtvi izpusti iz zapora.

java poročila je vzbudila senzacijo v senatu in v sti, kar daje upanje, da bo- ooney in Billings po šest- h letih zapora za zločin, ega kot kaže evidenca ni- kdar storila, izpuščena na do.

EN ODLOK VRHOVNEGA SODIŠČA

vladnim javnim napravam prosta

dison, Wis. — Državno vr- o sodišče je te dni soglasno ilo, da javnonapravne druž- Wisconsinu nimajo monopo- dotični industriji, v kateri tujejo. Državno ali občinsko ljenje ali frenčajz je le ob- valno dovoljenje, ki ne vse- monopolskih pravic.

a odlok je velike važnosti, sedaj država in posamezne e lahko zgrade svoje javne ave in konkurirajo s privat- brez posebnega državnega na, katerega je LaFollette atirai v prejšnjem zaseda- ampak je bil radi politične oči privatnih interesov v nji zbornici poražen.

omoč za hišne posestnike

icago. — Okrajne dobrodel- rganizacije so bile naprošene naj nudijo pomoč tudi hiš- posestnikom, ki so radi kri- abredli v potežkoče, dasi za- to prepoveduje.

Tkalci revoltirali proti redukciji

Kompanija umaknila drastično redukcijo, ko so delavci odšli na spontano stavko in se organizirali

Salisbury, N. C. — Enoten nastop delavcev pri Klumac Cotton Mills je preprečil drastično redukcijo plač. Ko je družba naznanila že tretjo redukcijo odkar je depresija, je završalo med delavci in so odkorakali na stavko. Družba je naznanila znižanje za 17% le v nekaterih departmentih, ampak tkalci v ostalih oddelkih so instinktivno čutili, da bodo pozneje tudi oni prizadeti.

Stavkarjem so se pridružili vsi prebivalci mesta, trgovci in drugi elementi. Fronta proti kompaniji je bila enotna. Priskočile so na pomoč tudi delavske unije in stavkarje organizirale v podružnici, ki se je priklopila United Textile Workers unije, del ADF.

Družba je uvidela, da je premoč prevelika in je pristala na pogajanja. Stavkarji o redukciji niso hoteli ničesar slišati. Končno je prišlo do kompromisa, ki določa večje izenačenje plač. Nekaterim je bila mezda utrgana za poldrug odstotek, drugim pa nekoliko zvišana.

To je prva uspešna stavka v zadnjem času proti redukciji. Plače tekstilnih delavcev na jugu so najnižje v deželi in so dosegle točko, pod katero ne morejo iti. To je tudi razlog za enotno revolto takorekoč vsega mesta.

Henderson insistira na predsedništvo

London. — Za kulisami se bije vroč boj za predsedništvo razorožitvene konference, ki se ima pričeti prihodnji mesec. Arthur Henderson, zunanji minister v bivši delavski vladi, insistira, da ta pravica pripada njemu, ker je bil na ligini seji izbran kot oseba in ne kot vladni predstavnik.

Torijci so pa odločno proti temu in od MacDonalda zahtevajo, naj Hendersonu to prepreči. Oni so se zedinili, da konferenci predseduje Beneš, zunanji mininster Češkoslovaške, Hendersona se boje, ker bi mogoče pridobil na prestižu.

Modernizacija lokomotiv napreduje

New York. — Na ameriških železnicah prvega razreda je bilo lansko leto 10,018 manj lokomotiv kot leta 1923, ali znižanje za 15.4%. Kljub temu pa se je zvišala pogonska sila lokomotiv za 17.2%. Lansko leto se je dosegel tudi nov rekord pri varčevanju in ekonomski uporabi kuriya. Za železničarje in rudarje to pomeni manj dela. Manj dela pod kapitalizmom pomeni pa brezposelnost.

Vrednost bondov padla za devet in pol milijarde

New York. — Tukajšnja borza poroča, da so vse zadolžnice ali bondi, ki so listirani na borzi, padli v vrednosti za $9,536,317,083 v preteklem letu. Dne 1. januarja 1932 je bilo na newyorški borzi listiranih 1601 bondov, katerih skupna tržna vrednost je znašala okrog 38 milijard dolarjev, med tem ko je skupna označena vrednost (par value) čez 52 milijard. To pomeni, da vsak stodolarski bond je bil 1. januarja vreden povprečno $72.29.

ANGLIJA ODKLONILA PODPORO STIMSONU

Francija tudi še čaka. Stališče Italije negotovo

London, 9. jan. — Velika Britanija se ne bo pridružila zahtevi Združenih držav v zvezi s politiko odprtih vrat v Mandžuriji. Kot vzrok navaja, da je Anglija kot članica Lige narodov že prejela zagotovilo tokijskega delegata v Ženevi, da se Japonska ne bo vmešavala v politiko odprtih vrat.

V Angliji in Franciji se je pojavila precejšnja nezadovoljnost vsled akcije ameriške vlade, ker je Stimson poslal noto Japonski, ne da bi se prej posvetoval z zastopniki ostalih velesil, ki so podpisale pogodbo glede teritorijalne nedotakljivosti Kitajske.

Kakšno akcijo bo Velika Britanija podvzela v tem slučaju, še ni bilo pojasnjeno. Pričakuje se, da bo poslala noto v prihodnjih 24 urah ameriški vladi, kateri bo pojasnila svoje stališče.

Pariz, 9. jan. — Francoska vlada se še ni odločila, da li se bo pridružila Združenim državam v njeni zahtevi za izvajanje pogodbe, katero je podpisalo devet velesil. Pariz je včeraj podal izjavo, da ima ameriška vlada bolj proste roke v tej situaciji kot Francija, ki je članica Lige narodov.

Rim, 9. jan. — Italijanski zunanji urad še ni komentiral, da li se bo Italija pridružila ameriški inicistivi, ki se nanaša na situacijo v Mandžuriji. Zadevna izjava bo podana najbrž jutri, ker ima tudi Italija svoje interese v Mandžuriji, ki so ogražani radi japonske okupacije.

Darrow kritizira komunistične taktike

Pojasnil je, zakaj je opustil obrambo zamorskih fantov

Chicago. — (FP) — Clarence Darrow je podal izjavo, v kateri pojasnjuje vzroke, zakaj je odstopil od obrambe osmih zamorskih fantov, ki so bili obsojeni na smrt na sodišču v Scottsboru, Ala., na obtožbo, da so posilili dve belopoltni dekleti. Dejal je, da on ne bi mogel rešiti fantov pred električnim stolom, ako bi jih on branil kot odvetnik Mednarodne delavske obrambe, Darrow je dejal:

"Taktika komunistov v zvezi s tem slučajem je vzbudila predsodke v Alabami in uverjen sem, da bi vsak, ki bi se zavzel za obsojence v imenu komunistične organizacije, naletel na veliko opozicijo, ki bo še poslabšala situacijo. Ko sem se mudil v Birminghamu, sem prejel telegram od obsojencev, v katerem so izjavili, da ne marajo, da bi jih jaz zagovarjal, če se ne pridružim odvetnikom Mednarodne delavske obrambe. Ta organizacija ali pa vsaj osebe, ki so pod njenim ali komunističnim vplivom, je sklicala več protestnih shodov po vsej deželi. Zvedel sem tudi, da so bila poslana grozilna pisma raznim uradnikom v državi Alabama. Taka dejanja niso v soglasju z legalnimi zadevami. Vi ne morete vmešavati politike v sodne procese. Ako hočemo rešiti zamorske fante, moramo to storiti le pred alabamskimi sodišči, ne pa v Rusiji ali v New Yorku.

Izid finskih volitev o prohibiciji

Helsingfors, Finska, 9. jan.— Vlada je včeraj objavila končno poročilo o izidu volitev o prohibiciji. Volitev se je udeležilo 774,487 volilcev, med temi 337,418 žensk. Za odpoklic prohibicije je glasovalo 546,382 volilcev ali 70.5%.

Vladna kriza na Japonskem

Napadu na življenje japonskega cesarja je sledila resignacija kabineta, katero pa je cesar odklonil. Stimsonova nota povečala krizo

Tokio, 9. jan. — Cesar Hirohito je danes zjutraj odklonil sprejetje resignacije kabineta, katero mu je predložil premijer Inukai. Premijerja in ostale člane je pozval, naj obdrže svoje pozicije.

Tokio, 9. jan. — Japonska bo morda predlagala revizijo pogodbe, katero je podpisalo devet velesil in se nanaša na teritorijalno in administracijsko nedotakljivost Kitajske. Propozicija za revizijo bo predložena na konferenci, ki bo v kratkem sklicana in katera bo razpravljala o obstoječi situaciji. Nota, katero je ameriški državni tajnik Stimson poslal tokijski vladi, je delno bazirala na določbah omenjene pogodbe.

Tokio, 9. jan. — Vznemirjajoči dogodki so včeraj sledili drug drugemu. Prvi važen dogodek je bila nota ameriške vlade, v kateri je državni tajnik posvaril Japonsko pred kršitvami Kelloggovega pakta in drugih mirovnih pogodb, kar je vlada sicer ravnodušno sprejela, ne pa japonska javnost. Drugi dogodek je bil napad na življenje cesarja Hirohita. Temu je sledila kabinetna seja, ki je trajala pet ur in katera je rezultirala v resignaciji vlade. Japonski kabinet je namreč odgovoren za varnost cesarjevega življenja.

Pozno popoldne je policija dvignila cenzuro in dovolila časopisju objavo imena napadalca, ki je vrgel bombo v bližino kočije, v kateri je sedel cesar Hirohito. Napadalec se piše Li Honšo, korejski kulij, star 32 let in rojen v Seoulu.

Neki uradnik zunanjega ministrstva je včeraj izjavil, da japonska vlada najbrž ne bo odgovorila na Stimsonovo svarilo in bo vso stvar ignorirala.

Osem milijonov brezposelnih v Ameriki

Washington, D. C., 9. jan. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je včeraj podal izjavo, v kateri pravi, da je število brezposelnih v decembru naraslo na osem milijonov in da privatni skladi za podpiranje bednih ne zadostujejo. Število brezposelnih je najviše v zgodovini Amerike. Dalje je Green dejal, da edino takojšnja vladna pomožna akcija lahko reši situacijo.

Unije so se združile

London. — Za naprej bo v angleški oblačilni industriji le ena unija. Te dni so se potom splošnega glasovanja člani dveh organizacij z veliko večino izrekli za združitev. Tudi med rudarji je v teku gibanje za formiranje ene unije potom združitve.

POLITIČNA NAPETOST V NEMČIJI NARAŠČA

Fašisti diskuzirajo apel vlade, ki jih je pozvala na sodelovanje

Berlin, 9. jan.—Deset tisoč fašistov se je sinoči zbralo na shodu v Športni palači, da slišijo govor Josepha Goebbelsa, enega njihovih voditeljev, glede možnosti sodelovanja z vlado, ki želi, da ji fašisti pomagajo v kampanji za ponovno izvolitev Hindenburga za predsednika nemške republike.

Goebbels je v svojem govoru napadal berlinskega pomožnega policijskega načelnika, nakar je policijski cenzor, ki je bil navzoč, odredil razpusti shoda. Fašisti so pri tej priliki pokazali železno disciplino. Odkorakali so mirno iz dvorane, "da tako pokažejo, da so možje, ki lahko ohranijo mirno kri tudi takrat, ko so provocirani."

Politična napetost v Nemčiji se širi. Krog 60 shodov je bilo včeraj sklicanih v Berlinu; veliko število shodov se je vršilo tudi v drugih mestih. Komunisti so imeli v Berlinu dvajset shodov, fašisti deset, "jeklenočeladarji" enajst in brezposelni tri. Policija je bila pripravljena, da potlači izgrede, do katerih pa ni prišlo.

Briand podal resignacijo

Pričakuje se, da bodo tudi ostali člani francoske vlade predložili ostavko

London, 9. jan. — Aristide Briand, najbolj znana osebnost v francoski politiki, je demisijoniral kot zunanji minister, se glasi telefonično poročilo, ki je dospelo v London, da se izogne francoskemu cenzorju.

Poročilo javlja, da bo Briandovi demisiji sledila ostavka ostalih članov kabineta, kar se najbrž zgodi prihodnjo sredo. Francija je na pragu vladne krize, ki bo nedvomno imela resne posledice na reparacijsko in razorožitveno konferenco.

V tem trenutku je težko napovedati rezultat, ki bo sledil političnim zapletljajem v Franciji. Skoro je gotovo, da bodo radikalci in socialisti v parlamentu odklonili sodelovanje, ako bo Lavalu v slučaju resignacije ponovno poverjena sestava vlade.

Briand je izgubil svojo militantnost. Zvedelo se je, da je že pred dvema dnevoma hotel izročiti svoj portfelj premijerju Lavalu, toda to vest so njegovi tovariši v kabinetu potlačili. Zadnja poročila se glase, da se je Briandovo zdravstveno stanje poslabšalo in da ne more več izvrševati svojih poslov.

—Federated Pictures.

Slika kaže mlado mater z otrokom iz ene najdaljših krušnih linij v New Yorku pronč miloščine. V mestu New Yorku je najmanj milijon takih revežev, katerim ni mogoče pomagati, da bi bilo vsem zadoščeno, ker so prostovoljni prispevki premajhni.

Zatiranje revolte v Indiji

Velika Britanija poostrila svojo politiko in zagrozila s smrtnimi kaznimi. Aretacije nacionalistov se nadaljujejo

Bombaj, Indija, 9. jan. — Velika Britanija je pričela z železno roko izvajati nove naredbe proti indijskim rebelom. Pooblastila je sodnike, da lahko izrekajo težke kazni kakor tudi smrtne obsodbe proti osebam, ki bi se upirale naredbam.

Sodniki lahko nalagajo smrtne kazni tudi v odsotnosti obtožencev, ako so predloženi dokazi, da so kršili vladne naredbe.

Vlada nadaljuje z aretacijami članov in voditeljev nacionalistične stranke, katero je pred par dnevi razglasila za nepostavno. Dva prominentna voditelja, dr. Ansadi in dr. Choksey, sta bila včeraj aretirana poleg večjega števila drugih.

Medtem pa je močna bombajska asociacija indijskih trgovcev, ki direktira vse važne trgovinske organizacije, sprejela resolucijo, v kateri obsoja politiko britskih avtoritet. V resoluciji pravi, da je bila akcija podkralja Willingdona, ki ni hotel sprejeti Gandija pred aretacijo, insult na ves indijski narod.

Nacionalistični voditelji sicer priznavajo, da drastične naredbe proti članom stranke pomenijo začasno britsko zmago, toda ta politika bo končno ubila vse pogoje za sodelovanje med Indijci in britsko vlado. Napovedujejo, da bo boj trajal morda dve leti ali več, ki pa bo končal z zmago Indijcev, ki se bore za neodvisnost svoje domovine.

Za bojkotiranje kalifornijskih produktov

Masni shod se izrekel za ekonomski boj, dokler ni Mooney oproščen. Rolph informiran o zahtevi

Providence, R. I. — (FP) — Na velikem masnem shodu za oprostitev Mooneyja je bila sprejeta resolucija, ki poziva državljane na bojkot kalifornijskih produktov toliko časa, dokler se nahaja v ječi Tom Mooney. Resolucija je bila poslana governerju Rolphu in vsem zveznim kongresnikom ter senatorjema iz Californije.

Shod so sklicale delavske organizacije in prominentni državljani. Glavni govornik je bil kongresnik Francis B. Condon, ki je rekel, da se je poglobil proceduro in evidenco in prišel do prepričanja, da omreženje Mooneyja nima para v sodnih analih Amerike in Anglije. Rekel je tudi, da je prepričan, da zadnji governer ni hotel pardonirati Moooneyja največ radi tega, ker bi s tem priznal, da je bila storjena velika krivica, kar pa kalifornijska buržoazija odklanja.

Kot predsednik shoda je resolucijo podpisal bivši zvezni pravdnik John J. Collins. Govorili so tudi J. J. Burns, predsednik državne delavske federacije, Gorman od tekstilne unije in Muste iz Broowooda.

Napad na italijanskega konzula v Parizu

Pariz, 9. jan. — Michael Richichi, italijanski dijak, je včeraj streljal na italijanskega generalnega konzula Giuseppe Gentila, ko je slednji stopil v poslopje konzulata. Gentile je bil ranjen, toda njegovo stanje ni opasno. Policija je takoj aretirala napadalca, ki je izpovedal, da je izvršil napad, ker ga je konzul oviral v njegovem učiteljskem poslu.

Pariška policija je včeraj aretirala tudi tri druge Italijane, pri katerih je dobila večjo količino eksplozivnih snovi. Policija sedaj preiskuje, da li so sodelovali v protifašističnih aktivnostih.

BANČNI NADZORNIK OPROŠČEN NA SODIŠČU

Državni pravdnik naznanil, da bo zadevo predložil drugemu sodišču

Chicago. — (FP) — Obravnava proti državnemu bančnemu avditorju Oscar Nelsonu v zvezi s polomom Waukegan State banke je končala s fiaskom. Vlagatelji, ki so zasledovali potek procesa, so prišli sedaj do prepričanja, da ne morejo pričakovati legalne pomoči od sodišč, ki nočejo kaznovati bankirjev in uradnikov, ki so odgovorni za izgubo njihovih prihrankov v bančnih polomih.

Nelson je bil oproščen, dasi je bilo predloženih večje število dokazov, da je zanemaril svojo dolžnost, ker je dovolil Waukegan State banki izdanje sleparskih finančnih poročil o stanju banke še potem, ko je vedel, da je institucija nesolventna. Očitno je bilo, da je sodeloval v zaroti, radi katere so vlagatelji utrpeli težke izgube.

Potem, ko je sodnik Edward Shurtleff predsedoval obravnavi več kot dva tedna, se je nenadoma spomnil, da proces ne spada v njegovo območje. Pokaral je celo državnega pravdnika A. V. Smitha, ker je vložil obtožbo proti državnemu bančnemu nadzorniku, nakar je sam sestavil oprostitveni dokument ter ga predložil porotnikom v podpis.

Vsi porotniki so ga podpisali, dasi je eden teh, George Whippell, pozneje informiral časopisne poročevalce, da so bili soglasno proti oprostitvi.

Vse argumentiranje državnega pravdnika, da je sodnik sam izjavil ob otvoritvi obravnave, da zadeva spada v njegovo jurisdikcijo, ni nič pomagalo. Smith je potem naznanil, da bo ponovno obtožil Nelsona zanemarjanja uradnih dolžnosti in zarote ter predložil vso zadevo drugemu sodišču.

Značilno izjavo je podal David Joslyn, Nelsonov zagovornik, ko je dejal sodniku:

"Povedano je bilo, da bo ta proces trajal devetdeset dni, in če je to res, ne bo nobena banka v državi Illinois poslovala po preteku tega časa; zato želimo, da sodišče ustavi ta proces takoj."

Joslyn ni pojasnil podlage svojega argumenta.

UNIJE IN IZOBRAZBA ČLANSTVA

Študiranje v delavski šoli ceneje kot pa podpiranje brezposelnih unijskih članov

Mena, Ark. — (FP) — Commonwealth College, rezidenčna delavska šola na jugu, je podvzel kampanjo med unijami, katere urgira, naj izberejo med brezposelnimi člani najbolji material in ga pošljejo v to šolo.

Ker nekatere "aristokratične" unije dajejo do dvajset dolarjev brezposelnostne podpore na teden, šolnina v Commonwealth kolegiju stane pa le $120 na leto (devet mesecev), bi bil ta način podpiranja brezposelnih še najcenejši, poleg bi pa to koristilo delavskemu gibanju in posameznim unijam.

Tega mnenja je 24-letni direktor in bivši profesor na Wisconsinski univerzi Lucien Koch, ki se sedaj nahaja v okolici New Yorka v interesu šole. Hrano, stanovanje in perilo si študenti v tej šoli zaslužijo z delom na 320 akrov velikem posestvu. Delajo 20 ur na teden po 4 ure na dan, ostali čas pa porabijo za učenje. Prihodnji četrtletni šolski termin se prične 28. marca in stane $40, kar je veliko ceneje za tiste, ki imajo še denar, kot pa ubijati čas v brezposelnosti.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: ta Združene države (razen Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Dec. 31, 1931) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

"Coxey Armies"

Mož z imenom Coxey je za časa krize leta 1894 vodil "veliko armado" brezposelnih delavcev v Washington. "Armada" se je razbilnila med potjo in tja je prišla le četica, ki pa se ni smela pokazati v bližini kapitola. Brezposelni reveži so bili zbobnani skupaj brez vsakega definitivnega programa, temveč kar tako iz sentimentalne naivnosti, da se jih vlada usmili in jim da delo. Coxey je bil nekak sentimentalni križar, ki je ljubil krik in ropot ne glede na to, kaj pride iz krika in ropota. Danes je ta mož župan nekje v Ohiu.

Ta zgodovinski fiasko se še danes ponavlja. Fraza "Coxey army" je leto za letom simbol za vsako prazno paradiranje in vsak prazen krik po deželi. Po tisti depresiji so prišle tri druge in danes je četrta — in ob vsaki depresiji se pojavi ali pripravlja kaka "Coxey army" brezposelnih delavcev, ki "marširajo" v Washington protestirat proti krizi in zahtevat dela.

Zadnje tedne, v enem dobrem mesecu, sta šli kar dve "armadi" v Washington. Prvo so vodili komunisti ob otvoritvi kongresa in drugo je vodil katoliški župnik James R. Cox iz Pittsburgha baš te dni. Komunisti niso imeli dosti sreče. Dobili so skupaj okrog tisoč pristašev, ki so "marširali" v glavno mesto v avtih in trukih, ko pa so dospeli na cilj, jim je policija nagajala in njih deputacija ni dobila vstopa v kongres, le pismene zahteve so smeli oddati v kapitol.

Večji "show" je imel župnik Cox. Zaradi sličnosti imena, in pa ker je duhoven, mu je senzačno časopisje delalo veliko reklamo in tako je mogel — kakor poročajo listi — zbrati okrog 10,000 navdušenih revežev, ki so "marširali" iz Pittsburgha v Washington v avtih in trukih. In ko je Cox dospel na čelu svoje "Coxey army" v glavno mesto, so ga policaji in višji oblastniki lepo sprejeli, sprejel ga je tudi sam veliki inženir Hoover in Salvation Army je pogostila njegovo "armado" s kavo in pecivom — *nato pa se mu uljudno povedali, naj svojo "armado" odpelje nazaj v Pittsburgh.*

Komunisti in katoličani so narazen glede vere, toda taktično so v marsičem skupaj. Oboji ljubijo nepotrebne ceremonije, krik in ropot. Človek bi rad simpatiziral s temi "gladovnimi pohodi, Coxeyjevimi armadami" ali kakorkoli jih že nazivajo, saj so v vseh teh marših na kolesih uključeni reveži, ki resnično iščejo zaslužka in imajo dovolj vzrokov za protestiranje in demonstriranje. Simpatije zaslužijo, toda, ali se to armadiranje, coxeyiranje in paradiranje vrši samo zato, da dobe simpatije od publike in da jih končno Salvation Army v glavnem mestu enkrat nasiti? *Koliko so dosegli s tem?*

Komunističnim pohodnikom niso dali niti besede; prišli so s praznimi rokami in odšli so s praznimi rokami. Župnikova armada je pa dobila od Hooverja in drugih nekaj — *prazniх fraz.* Ako so hoteli, so lahko jasno razumeli, da oficielni Washington ne da nič za delavce. Njegov namen je, da pomaga le bankirjem! To je oficielni Washington že sto in stokrat povedal tako jasno in odločno, da vsak razumen človek ne more najmanj dvomiti. Kongres tudi ni zanesljiv. Čemu torej to cirkusno paradiranje in beračenje pri vladi, ki nima srca za brezposelnega delavca?

Demonstracije in organizirani protesti so na mestu, kadar delavstvo ve, kaj hoče in vztraja pri tem, kar hoče. Hoteti in zahtevati je treba nekaj, o čemur je delavstvo prepričano, da lahko izvede. *Prepričano!* Ali je masa, ki je sledila župniku iz Pittsburgha, vedela, kaj hoče? Ali ima socialni program? Ali pa je šla kar tako, pričakujoč čudeža in v veri, da Bog omehča srce vladi in Hoover jim nakaže delo. Koliko je zdaj razočaranih?

Kje pa so vse te armade, vsi ti pohodi, vse te "Coxey armies", kadar so splošne volitve? Kje so takrat komunistične in katoliške armade? Takrat bi bil pravi čas za organizirane pohode na — volišča. Kje so takrat? Ali ni res, da ob volilnih dneh katoliški armadniki volijo republikance in demokrate, komunistični armadniki pa ne volijo — nikogar, ker večinoma niso državljani in nimajo volilne pravice?

Gospodje v Washingtonu to dobro vedo, zato se vseh teh pohodov nič ne boje in se norce delajo iz pohodnikov. Zato nočejo pomagati delavcem?

(Nadaljevanje v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Klubova priredba

Canonsburg, Pa. — Klub št. 118 JSZ uljudno vabi vse somišljenike in vse ostale delavce v tej okolici na domačo zabavo in veselico, ki se bo vršila v soboto večer dne **16. januarja** v prostorih Johna Podboja; pričetek ob 6. uri.

Naš klub, oziroma njegovo članstvo sodeluje pri vseh tukajšnjih podpornih, kulturnih in gospodarskih organizacijah in ima tudi veliko simpatičarjev med tukajšnjimi Slovenci, ali same simpatije brez moralne pomoči ne zadostujejo. Treba je delati in agitirati. Tudi pri nas so tla za socialistično propagando ugodna kot povsod. Ali propaganda brez organizacije je ne samo neefektivna, pač pa tudi nemogoča. Logično torej sledi, da bo treba najprvo vršiti nekoliko organizatoričnega dela, predno bo mogoče zgraditi organizacijo in širiti z njo socijalistično misel. Za to delo pa rabimo agitatorje.

Vsak izmed nas, katerim je socialistično in delavsko gibanje pri srcu in kateri smo prepričani, da bo socijalistična družba nadomestila po zakonih družabnega razvoja sedanji krivični red, mora pomagati. Ako storimo vsak nekaj korakov za organiziranje klubov v bližnjih naselbinah zapadne Penne in za razširjenje socijalistične literature, bomo gotovo imeli uspeh. Priznajmo, da tako delo ni tako težavno kot si ga mnogokrat predstavljamo, je pa prijetno, ker vršimo delo za osvoboditev delavstva iz kapitalistične sužnosti.—**John Koklich.**

"Zločin zločinov"

Cleveland, Ohio. — Tam smo, kjer smo bili točasno lani. Vsako letno eno in isto: staro leto gre in novo pride. Milijone ljudi revnega sloja pričakuje novega leta z veseljem in nado boljših časov, boljšega sistema in boljše produkcije, da bi ta milijonski revni narod boljše živel. Vsak narod po svojem prepričanju prosi in moli k svojemu bogu, da bi ga odrešil vsega hudega, ali vse skupaj nič ne pomaga, časi so le slabi. Milijone ljudi širom sveta danes trpi, umira od depresije.

Današnja depresija je zločin največjih zločinov, ki si jih človek more misliti. Ta depresija izvira iz svetovne vojne, našega svetovnega kapitalizma in militarizma, vsakovrstnih voditeljev, predsednikov, diktatorjev itd. Ako hočemo biti nepristranski, se lahko prepričamo, da ta depresija izvira tudi od samih delavcev in njih voditeljev, od strankarstva, katerega imamo toliko, da nam več škoduje kot koristi. Po mojem najboljšem prepričanju, bi morali to strankarstvo popolnoma opustiti in se oprijeti delavske stranke, ne glede kakšnega prepričanja je ta ali oni, in gotov sem, da bi depresija presneto hitro izginila.

Ne pozabimo: dokler bodo stranke in delavske organizacije posamezno delovale in vsaka na svoj rog trobile, ne bomo nikdar divjega mačka pregnali. Skupni nastop, dragi bratje delavci, bi bil najboljši do zmage. Dokler tega ne bo, tudi zmage za nas delavce ne bo. Torej od nas delavcev je odvisno, dali bomo dosegli vsaj toliko kot je ruski delavec dosedaj dosegel po svetovni vojni, ruski delavec in kmet, ki sta trpela leta in leta pod kopitom nekdajnega ruskega carizma.

No, kaj pa z našimi kulturnimi in podpornimi društvi? Ali bo novo leto, katerega smo ravnokar nastopili, kaj boljšega prineslo — kot je bilo v starem letu? Ne trdim, da tekoče leto nam bo dalo veliko boljše spremembe, pač želim, da bi prodrli vsaj z istim uspehom kot smo v preteklem letu. Prva prireditev na novega leta je bila petletnica S. D. doma na Waterloo Rd. Na tej prireditvi je slovenski narod o collinwoodski naselbini pokazal dobro solidarnost do kulturnega dela in izobrazbe. Te prve prireditve S. D. doma se je udeležilo pri popoldanski predstavi nad 700 oseb in zvečer nad 300. Torej se računa skupna udeležba nad 1000 oseb. Popoldanski program je bil dobro izvršen, od zadaj pri vratih pa je bilo preveč kajenja.

Druga kulturna prireditev bo pevs. društva "Soče" v Slov. domu na Holmes ave. dne 31. januarja na nedeljo večer. "Soča" lepo napreduje od zadnjega skupnega reorganiziranja pod vodstvom Rudolfa Perdana. Pred zadnjo našo prireditvijo sem pisal, da pevsko društvo "Soča" bo poskusilo napraviti v kulturnem oziru to, v čemer je Slov. dom na Holmes ave. zadnja leta zaostal. Naša prireditev 31. januarja bo petje mešanega in moškega zbora in igra "Kakršen gospod, tak sluga," burka iz vojaškega življenja v enem dejanju. Ta igra bo dala vsem navzočim obilo smeha in veselja, kar bo ravno prav prišlo v teh slabih časih. Cilj pevskega društva "Soča" je: delovanje kulturno in izobraževalno. Ne pozabite nedeljo 31. januarja. Na veselo svidenje!—**Louis Mrmolja.**

Doživljaji našega zastopnika

Pittsburgh, Pa. — Dne 2. jan. sem se podal zdoma iz Sharona in sem odpotoval v naselbino Bessemer. Tam so delavske razmere tako slabe, da že leto in pol nič ne delajo. Nekateri so s težavo obnovili naročnino na Prosveto, ostali so pa prosili, da se jim list ne ustavi. Obiskal sem tudi naselbini Library in Coverdale, kjer so se zadnje čase delavske razmere nekoliko izboljšale, vendar pa je še mnogo delavcev brez dela in mezde so tako nizke, da nikomur ne svetujem v te kraje za delom, ki ga tudi ne bi dobil.

Tudi v naselbinah Imperial in Clif Mine sem se ustavil in ponovili so naročnino na dnevnik Prosveto kljub slabim delavskim razmeram. Prenočil sem pri društvenem tajniku Jakobu Žitku. Zahvaljujem se vsem rojakom, ki so mi na mojem potovanju šli na roke s tako gostoljubnim bratstvom.

Na Clif Minu se je pred kratkim pojavila neka sleparska družba ter kupila nekaj zemljišča. Dala je $50 are ter razglasila po naselbini, da potrebuje delavce. Kdor je hotel "delo" dobiti, je moral plačati od 5 do 25 dol. Naslednji dan so ogoljufani delavci prišli "na delo" in še mnogo drugih novih prosilcev, pa ni bilo ne duha ne sluha o tej sleparski kompaniji. Dali so bili tudi naši rojaki med potegnjenimi, mi ni znano.

Dne 5. jan. se je na Liberty aveniji zbrala ogromna množica brezposelnih in izstradanih ljudi. Njih namen je bil, da skupno odpotujejo v Washington, D. C., pa se je kmalu velika večina zbranih vrnila domov, ker ni bilo zadosti trokov in ker so zvedeli, da stric Hoover lovi ribe in se ne briga niti ne želi videti lačnih množic.

Moja prihodnja postaja je bila naselbina Bridgeville, kjer sem videl razvaline nekega italijanskega poslopja, katerega so z bombo razdejali črnorokarji. Bombna razstrelba je bila tako silna, da je s požarom uničila tri hiše do tal. Seveda so bile tudi druge hiše poškodovane. Tako je prizadet tudi slovenski trgovec Rudolf Pleteršek. Pobilo mu je 29 dragih šip. Pri tem ni bilo nobenega smrtnega slučaja, ranjena pa sta bila en moški in ena ženska.—**Anton Zidanšek.**

Coxova procesija v Washington

Herminie, Pa. — Duhoven Cox (izg.: Kaks) v Pittsburghu je oni dan zbral ogromno armado brezposelnih, da jih popelje v glavno mesto Washington, D. C., kjer naj zahtevajo relif od zvezne vlade. Kot izgleda, ima rev. Cox mnogo prijateljev. Dvomim, da bi kakšen socialistični voditelj dobil toliko privržencev, naprimer Norman Thomas. Razume se, da pohod Coxove armade ne bo imel velikega pomena, razen nekaj časopisne reklame, da bodo videli, da nekje je le res nekaj narobe; da bodo videli mogotci, da nekaj ni v redu. Morda jih bo ta demonstracija brezposelnih opozorila, da se morajo vendarle zganiti, ako hočejo še kaj časa ostati na površju. Morda, verjetno pa ni, se bodo zavedli resnega položaja ter ubrali trezniše pot iz sedanje krize, sicer jim preti pogin.

Kapitalistični sistem je odpovedal. Opravil je svojo nalogo, sedaj pa je čas, skrajni čas, da se umakne in napravi pot novemu, zdravejšemu in pravičnejšemu sistemu, ki bo upravljal državne in ljudske aparate v prid ljudstva, ne v prid izkoriščevalcev. Procesije, kakršne je organiziral rev. Cox, nimajo pomena, so že stara stvar. Ljudstvo je hodilo v procesijah že od pamtiveka in prosilo malike žive in mrtve, milosti, dobilo pa je bič, glad in stradanje ter trpljenje. Nič ni treba prositi poštenim delavcem, ampak zahtevajo naj! Norman Thomas je rekel, da ameriško ljudstvo potrebuje petletni načrt za zgradbo močne politične stranke. Zato pa, delavci, pristopajte v delavsko soc. stranko. Naš cilj naj bo: en milijon aktivnih članov, ki bodo kos nalogi pri letošnjih volitvah. To bo več pomagalo kot vse procesije, Coxove in druge.

Delavstvo se mora stalno usposobljati, ne pa samo periodično izbruhati, da ga vodi lahko vsak kamor hoče. Naše procesije naj bodo na seje soc. klubov, da pokažemo našo zavednost ter da resnično tudi delujemo in pomagamo delavski stranki do moči in sile, ki jo lahko zadobi samo v nas delavcih. Nihče naj ne čaka, da ga pride odrešit izpod sedanjega jarma kakšen mesija. Delavec bo dosegel svoje pravice edino takrat, kadar se bo zavedal, da je odrešenje v njegovi lastni moči — razumu. Kadar bo spoznal, da se mora sam osbovoditi kot inteligenten delavec, se ne bo pustil voditi od tega ali onega v procesije.

Dne 17. jan. sklicuje državna organizacija soc. stranke iz Pittsburgha shod v Greensburgu v Odd Fellows dvorani ob pol 3. popoldne. Razmotrivalo se bo o brezposelnosti in drugih važnih problemih. Lahko bom rekel, da je bil Hoover dober predsednik, ako se pod njegovo administracijo soc. stranka dvigne do milijona članov, drugače pa ostanem pri sedanjem uverjenju, da njegova prosperiteta še vedno čaka nekje za nekim vogalom, ker je menda reva primrznila na trotoar, ali pa je zagazila v globoko blato, iz katerega si ne more pomagati. Vsekakor pa ne pozabite na 17. jan. v Greensburg na shod soc. stranke.

Dne 30. jan. priredita društvi št. 87 in 613 SNPJ veselico v svojem domu, v korist medsebojnega spoznanja in kooperacije. To je vsekakor potrebno, kajti edino v medsebojni kooperaciji in zdravih odnošajih je zasigurana osvoboditev delavstva izpod mezdne sužnosti.

Letos se bo vršil občni zbor JSZ in po mojem mnenju je Cleveland najbolj pripraven prostor za to zborovanje. Clevelandčani so uljudni ljudje.

Anton Zornik.

Detroitske prireditve

Detroit, Mich.—Akoravno so delavske razmere na najnižji stopnji, se slovenski živelj v michiganski metropoli pripravlja na več prireditev v prihodnjih par mesecih. Slabe delavske razmere uplivajo pogubonosno na človeški razum, zato je treba razvedrila, da vsaj malo pozabimo na ta gnili sistem, v katerem se nahajamo v današnjem kapitalističnem vulkanu. Res, da prireditve v brezposelnosti se gmotno ne obnesejo, imajo pa ta magnet, da se snidemo in eden drugega bodrimo in spodbujamo k skupnemu delu, vsaj v toliki meri kot nam razmere dopuščajo. Razvidno je, da delavec brez dela in denarnih sredstev nima dovolj odporne sile in energije, ker mu ta odreveni radi vednega premišljevanja na jutrajnji dan in kaj nam bodočnost prinese. Ravno zato je potrebno, da se strnemo v eno močno falango in z združenimi močmi skusimo prerediti današnji gnili sistem.

Takšna razvedrila in zbližanja nam nudijo naša kulturna, politična in podporna društva, zato naj bo javljeno rojakom v Detroitu, da priredi pevski zbor Svoboda, odsek kluba 114 JSZ, opereto "Prvi april" dne 31. jan. Slišali boste mnogo krasnih domačih pesmi, solospevov itd. Vsem udeležencem je zajamčen dober duševni užitek; z obilno udeležbo boste pripomogli Svobodi do boljšega obstoja. Znano vam je, da pevski zbori se vzdržujejo največ s prebitkom od veselic, ker drugih dogodkov nimajo.

Dne 6. feb. priredi ženski odsek SND maškedarno veselico. Vsak, ki pozna delovanje teh marljivih žensk za SND, bo pripoznal, da so one najbolj aktivne in delavne za uresničenje našega zaželjenega cilja. Udeležite se tudi te veselice v kar največjem številu, ker s tem pripomorete, da si čim prej postavimo svoj dom, zbirališče nas vseh. Ženske bodo gotovo tudi poskrbele, da bomo vsi zadovoljni. Oddale se bodo tudi nagrade.

Na 13. feb. priredi društvo Young Americans večerinko. Tudi oni so zelo aktivni pri SND. Pomagajmo mi njim, oni bodo pa nam.

Klub št. 114 bo tudi priredil večerinko; dan in prostor še ni določen, a bo objavljen pozneje. Tretjo ali četrto soboto v februarju se bo vršila debata med sod. M. Mantonom in Joško Ovnom. Tema debate: Ali je diktatura potrebna, ako se soc. stranka polasti vlade. Dobrodošli ste vsi, tisti, ki odobravate diktaturo in tisti, ki je ne.

Dne 6. marca uprizori mladinski odsek kluba št. 114 JSZ dramo "Grobovi bodo spregovorili." Diletanti so vsi mladi, tukaj rojeni. V ti predstavi bo zapopaden ves gnili sistem današnje kapitalistične družbe, kot tudi krščanskih milodarnih organizacij. Kam privede brezposelnost in skrb za preživljanje svojih dragih družinskega očeta, nam pokaže Ivan Klarič v osebi Herman Rugla. Kamor se je obrnil, povsod je videl samo skrb. "Iščite in boste našli!" "Molite in se vamo bo dalo!" "Trkajte in se vam bo odprlo!" — je zapisano v črnih bukvah. Ali Klarič je spoznal, da je to navadni bunk. Potrkal je na vrata sleherne tovarne; odprla se niso, in ako so se — ko je prosil, je bil vržen na cesto. Doma je imel ženo in dva mala otroka in očeta, skrbzanje ga je zmeraj preganjala. Ko je čital oglas v časopisu, da dobrodelne družbe bodo podpirale samo vdove in sirote, je sklenil, da si konča svoje nadvse žalostno življenje v upanju, da s tem pomaga svoji družini do podpore.

Dame krščansko-dobrodelnega društva so hotele tudi Ivanovo ženo porinit v vrtinec nemoralnega življenja, ko so pri preiskavi zalotile hišnega gospodarja, ki je prišel tirjat najemnino. Tako je: Če hočeš javnost odvrniti od sebe, kaži s prstom na druge. Najhujše je pa človeku pri srcu, ko mora gledati male drobne otročiče, ki morajo trpeti, ne da bi kaj zakrivili. Koliko drugih zločinov je pripisati današnjemu gnilemu sistemu, boste pa lahko videli, ko se bo igra "Grobovi bodo spregovorili" izvajala. Ne zamudite te prilike in napolnite dvorano do zadnjega kotička. Ne bo vam žal. Mladino boste pa z vašim posetom toliko bolj navdušili za še večje delovanje na kulturnem polju. Rojaki z zapadne strani, sodelujte z nami, mi pa z vami, da bo več uspeha.

Enkrat v aprilu bosta kluba št. 114 in 115 uprizorila sijajno burlesko "On in njegova sestra," v kateri nastopi nad 50 oseb, nekaj kar v Detroitu še ni bilo na slovenskem odru. Je polna humorja, spremljana skoz in skoz s petjem in orkestrom, pomešana z orientalskim plesom. Smeha bo na koše!

Da sta se kluba odločila prirediti nekaj komičnega, naj bo na tem mestu povedano, da moramo imeti za spremembo tudi kaj razvedrila, ker "Grobovi bodo spregovorili," nam bodo dosti pokazali iz človeških nižin in o tistih, ki nam gospodarijo. Zato sta se kluba odločila uprizoriti nekaj docela novega. Daljša poročila bodo sledila o vseh prireditvah.

Joe Kornic.

Svoji k svojim

Presto-Thoma Run, Pa. — Novic ni pri nas. Brez dela smo od bolnega do najzdravejšega. Dela se samo pri mizah, kadar se čita razne časopise. Še največ dela naš vrli godbenik, urednik in farmar Lovrenc Klemenčič.

Eden izmed najaktivnejših članov SNPJ in tajnik društva št. 166 SNPJ je še vedno naš slovenski trgovec in poštar na Prestu, Pa., Josip Avbel, to pa zato, ker vrši svoje posle marljivo in točno in je priljubljen pri vseh tukajšnjih rojakih. Zato moramo tudi mi njemu biti naklonjeni, ker je tudi on nam. Nevem, kako bo kaj napredoval pri naših praznih žepih, ker skoro nimamo za sol.

Upam, da se bodo te mizerne razmere kaj izboljšale. — Rojaki v okolici, ne pozabite ob priliki na našo slovensko godbo na pihala. Podpirajmo svoje.

Frank Lukančič, član društva 166.

Koliko molekulov je v človeškem telesu

Ena sama stanica vsebuje najmanj 64,000 milijonov molekulov, a vsak molekul do 5000 atomov

Astronomijo imenujemo splošno znanost velikih številk. Toda številke, ki označujejo svetovje molekulov in atomov, so prav tako impozantne kakor tiste, s katerimi navaja astronom razdalje zvezd.

Biologi cenijo, da sestavlja človeško telo do 200 bilijonov stanic. Toda v kubičnem centimetru plina je kakšnih 27 trilijonov molekulov — to je še vse drugačno število.

Vsaka človeška stanica je zgrajena iz molekulov in raziskovalec L. Snyder se je lotil težavne naloge, da jih prešteje. Vzel je n. pr. stanico v jetrih, ki obsega 75 do 100 kubičnih mikronov; mikron je tisoči del milimetra. Kubični milimeter jeter obsega tedaj 10,000 do 13,000 stanic. Ker je človeških jeter prilično za 1000 kubičnih milimetrov, je lahko razvidno, do kakšnih številk pridemo že kar se tiče samih stanic, ki so prostemu očesu nevidne, a vidne pod drobnogledom. Stanice vsebujejo kakor živa snov sploh bržkone petino trde snovi, ostale štiri petine tvori voda, ki je tudi bistvena sestavina živega molekula.

Po Gautieru in drugih obsega beljakovipast molekul 5000 do 6000 atomov, njegova povprečna velikost pa je petinka milimikrona. Milimikron je tisoči del mikrona ali milijontinka milimetra. Desetinka milimikrona pa je povprečna velikost atoma.

Po vseh teh podatkih, ki se bržkone skladajo z resnico, bi tedaj molekul beljakovine, ki šteje kakšnih 5000 atomov ogljika, vodika in dušika, imel premer 1.75 milimikrona. Verjetno je, da je še nekoliko večji, a nimamo sredstva, s katerim bi to lahko ugotovili. Premer jetrne stanice bo 7 mikronov, to se pravi 4000-krat več nego premer molekula beljakovine. V eni sami stanici, ki obsega 75 do 100 kubičnih mikronov, imamo torej nekako 4,000 milijonov molekulov in 300 bilijonov atomov. S temi 300 bilijoni atomov, ki so v skoraj neskončni mnogovrstnosti grupirani v 64,000 milijonov molekulov, se da mnogo pojasniti. Pri tem pa je jetrna celica razmeroma majhna. Celica, iz katere vzklije novo človeško življenje, je n. pr. skoraj 30-krat večja, ker meri dve desetinki milimetra. Nje kubični obseg je torej 27,000 večji, to se pravi: v vsako človeško klicno stanico bi lahko postavili 27,000 jetrnih stanic po 64,000 milijonov molekularnih življenskih enot in v vsaki teh enot je zopet 5000 atomov. Kogar je volja, naj si izračuna, koliko atomov obsega klicna stanica. Pred gorostasno številko, ki jo dobi, mu postane jasno, zakaj more biti takšna stanica nositeljica dednih lastnosti.

Možgani in inteligenca

Veliki ljudje imajo razmeroma manjše možgane nego mali ljudje

Naziranje, da izdaja visoko čelo "visoko" inteligenco, je že zelo staro. Znanstveni študij človeških možganov pa dokazuje, da takšna zveza med visokim čelom in inteligenco ne obstoja. Telesno moč je mogoče ugotoviti do neke meje z izmeritvijo mišic. Toda s samo izmeritvijo lobanje in proučevanjem njene oblike ne moremo oceniti intelektualnih sposobnosti možganov.

Misli, ki jih smatramo za rojene za visokim čelom, so prečestokrat produkt možganov v majhnih lobanjam. Byron je imel izredno majhno glavo z nizkim čelom.

Možganska masa, ki jo dozdevno nakazuje širina čela, ni zanesljiv dokaz, da je nje nosilec globok in izviren mislec. Razmeroma veliki možgani z manjvrednim mišičnim sistemom so lahko vse kaj drugega nego prednost.

Veliki ljudje imajo razmeroma manjše možgane nego mali ljudje. Mnoge osebe, ki so nagnjene k epilepsiji ali duševnim in živčnim boleznim najrazličnejše vrste, so v fizičnem smislu intelektualno visoko razvite.

Turgenjev je imel velike možgane, toda največji možgani, ki so se primerili znanosti do danes, so pripadali zelo navadnemu človeku in drugi, skoraj enako veliki možgani nekemu slaboumnežu. Največji ženski možgani, ki jih je raziskoval dr. Topinard, so pripadali duševno bolni ženski. Mnoga dejstva kažejo, da so veliki možgani za človeka lahko vir nevarnosti.

Veliki možgani zahtevajo, če hočejo normalno delovati, mnogo krvnega in živčnega nadomestka. Majhni možgani se dado prej oskrbeti s hrano in energijo nego veliki. Preiskovanja so dozdevno dognala, da se dado majhni možgani z vajo intelekta razviti v večje.

Ugotovili so, da imajo osebe z dobro razvitimi sposobnostmi običajno podaljšek v zadnjem delu glave namestu v sprednjem. To kaže očitno, da je teorija o visokem čelu z višjo inteligenco v nasprotju s to ugotovitvijo. Možgani genija so lahko veliki ali majhni, le da potekajo možganski zavoji harmonično. Čim več zavojev, tem finejši intelekt.

(Nadaljevanje s prve kolone.)

Kadar bodo delavci volili proti sistemu, ki jih prebiča vsakih deset let, tedaj ne bo več treba pohodov v Washington — ker bodo gospodje zleteli na cesto.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Ljubljana, 21. decembra 1931.

Led ustavil elektrarno na Fali

Dne 15. dec. zjutraj so velike mase ledu, ki jih nosi Drava s Koroškega, ustavile obratovanje falske elektrarne, in vsa podjetja na električni pogon od Fale do Varaždina in Trbovelj so se ustavila. Ledene mase so zaprle vse dotoke vode do turbin in šele po večurnem odstranjevanju ledenih skal je elektrarna spet začela obratovati.

Umrli so zadnje dni

V ljubljanski bolnici 15-letni dijak gimnazist Viktor Lipovec iz Ljutomera, v hiralnici je umrla Jožefina Stiasny-Novak, v mariborski bolnici posestnik in župan Ivan Trojnar iz Zg. Jakobskega dola v Slovenskih goricah, v graščini Zapuže pri Mirni je umrla Malvina Belovsky roj. Pevic, žena graščaka Klementa Belovskega. — Na Uršnih selih pri Novem mestu je umrl najstarejši občan topliške občine Janez Janko, star 93 let. — V celjski bolnici je umrla 42-letna rudarjeva žena Marija Majhenšek iz Drobnega dola pri Št. Rupertu.

V Žalcu je po dolgi bolezni umrl veleposestnik Edvard Kukec. — V Gradcu je umrl Matija Rom, trgovec in posestnik iz Kočevja. — Na graščini Snežnik 58-letni knežji gozdar Jaroslav Kibic, rodom Čeh. — V Selnici ob Muri je umrl 81-letni posestnik Jurij Žebot, v mariborski bolnici 69-letna zasebnica Ivana Vehovčeva, v Mariboru 56-letna Javurekova, žena zobozdravnika, v Rakovljah v Savinjski dolini pa je umrl 54-letni posestnik in zidar Miha Karl.

V ljubljanski bolnici je podlegel Avgust Nadilo, ravnatelj Mestne hranilnice v Škofji Loki. — V celjski bolnici je umrl 30-letni brezposelni kamnoseški delavec Jurij Mohorko s Trličnega. — V celjskem mestu je umrla 90-letna vdova po polkovniku Marija Jonas.

V Trbovljah so umrli: 35-letni rudar Franc Požun, 68-letna Lucija Škoberne, 79-letna Angela Šuštar, 47-letna Frančiška Kovač in 14-letna Jožefa Zafel.

Brezposelnost in delavsko zavarovanje

Pri nas je delavsko zavarovanje uzakonjeno. Vsako podjetje mora plačevati polovico zavarovalnine, delojemalec drugo polovico. Vsako podjetje in vsak obrtnik mora vsakega svojega delavca naznaniti delavsko-zavarovalnemu uradu. Zato se statistika brezposelnosti vodi predvsem v uradih delavskega zavarovanja. Tu je dokaj točno videti padanje zaposlenih delovnih moči in dviganje brezposelnosti. Radi brezposelnosti končuje bolniški oddelek delavskega zavarovanja tekoče poslovno leto z deficitom v višini 15 milijonov Din. Dohodki so se radi padanja števila zaposlenih zmanjšali, izdatki pa so se povečali, ker so bolezenski primeri v zadnjem letu radi slabega življenja slabo plačanih delavcev vedno bolj pogosti.

Otrok ustrelil soseda

V Hočah pri Mariboru se je zgodila dne 17. dec. huda nesreča. V Spodnjih Hočah je prišel k čevljarskemu mojstru Ivanu Veseliju sosed Edmund Štern ter ga vabil, naj gre na lov z njim. Imel je s sabo nabito puško, ki jo je postavil v kot ter sedel k Veseliju. Sedemletni Veselijev otrok Vladislav pa se je splazil do puške, jo vzel v roke in po nesreči — sprožil. Šibre so zadele Šterna v glavo, mu zmrcvarile ves obraz in prebile lobanjo. Štern je padel na tla in umrl. Malo je manjkalo, da ni bil strel zadel očeta.

Na Jesenicah bodo delali

Kovinarji na Jesenicah so dobili 10. dec. odpoved in rečeno jim je bilo, da bodo 24. dec. delali zadnji šiht, potem pa bo tovarna ustavila vse obrate in delavci pojdejo na cesto. V že tako in tako razrvanih časih je ta vest razburila vso javnost. Podjetje je izrabilo to odpoved le za manever. Delavstvo je s strahom zrlo v zimske dni. Zdaj pa je podjetje sporočilo, da obratovanja ne bo ustavilo, marveč bodo kovinarji tudi po božiču delali, le da bodo neznatno omejili obratovanje, krog 150 delavcev pa da bo podjetje odpustilo. Podjetje se pogaja z delavstvom, da skrajša delovni čas. Mogoče bodo pristali na 6-urni delovnik. So pa ti ukrepi le začasni in če se stanje podjetja ne izboljša v kratkem, če podjetje ne doseže prepoved uvažanja železnih izdelkov in sirovin in če ne dobi posojila, bo znova odpovedalo.

Podjetje pa je šlo v tak sporazum le s pogojem, da zniža nekoliko delavske mezde. Znižalo jih bo za toliko, da bo pri izplačevanju mezde letno prihranilo 2 milijona Din.

Strokovna organizacija kovinarjev, ki vodi ves boj in vsa pogajanja, pa je narastla zadnje dni na članstvu za več sto članov, tako da šteje organizacija nad 1400 organiziranih. Neorganiziranih je le še krog 500 delavcev.

Štirje požari v eni noči

O teh štirih požarih v Slov. goricah smo že poročali. Navajamo le še nekaj podrobnosti: Goreti je začelo v Selcih pri posestniku Nedeljku. Pogorelo mu je vse, hiša in gospodarko poslopje. Nekoliko kesneje je začelo goreti na Straže pri Zorcu. Ta ogenj so vaščani zadušili. Pred polnočjo je začelo goreti v Zavrhu v viničariji Frasa v Sp. Voličini. Pogorelo mu je vse: živež, pohištvo in koča. Takoj nato je zagorela nekoliko oddaljena hiša prevžitkarja M. Bohla, ki je pogorela do tal. Ljudje sumijo, da so požari bili podtaknjeni in so vsi zbegani, da si ponoči ne upajo spat, marveč bedijo in stražijo.

Samomor starega nadučitelja

V Celje je prispel z vlakom upokojeni nadučitelj, 70-letni Vinko Jug iz Maribora in se nastanil v hotelu Hubertus. Potem se je nenadoma preselil v Skobernetov hotel ter se tu v svoji sobi ustrelil. Našli so ga mrtvega, sedečega na stolu. Iz poslovilnih pisem ni razvidno, zakaj je šel v smrt.

Smučarski dom v Ratečah

Pod Jalovcem, v romantični Slatni blizu postaje Rateče je sportni klub Ilirija zgradil lep, velik smučarski dom, prvo za ta namen postavljeno zavetišče. V nedeljo 20. dec. je bila otvoritev, ki so se je udeležili mnogi smučarji. Po otvoritvi je bila tudi smuška tekma, na kateri je spet zmagal naš smučarski prvak Jože Janša.

Težki časi in beograjska katedrala

Brezposelnost pri nas narašča, beda je hujša in hujša, že tako in tako mizerne mezde podjetja s silo znižujejo, redukcije sledijo redukciji, samomori za samomori iz bede in obupa, ljudstvo razburjeno, statistike brezposelnih cenzorji prepovedujejo objavljati, da se ne bi ljudstvo še bolj razburjalo — in sredi vse te bede vabi katoliška cerkev množice, naj zbirajo denar za razkošno novo katedralo v Beogradu, ki bo stala nad trinajst milijonov! Cerkev bo eno samo veliko razkošje v čast tistemu, ki je rekel: "Ti pa, kadar moliš, zapri se v svoj hram, in tvoj bog te bo slišal", v čast tistemu, ki nikoli ni rekel: Pojdite in zgradite mi katedralo v deželi siromaštva, katedralo, vredno 13 milijonov, sicer ne maram vanjo.

Redukcije . . .

V trboveljski cementarni bodo odpustili krog 30 delavcev, ker ustavijo za nekaj časa obratovanje. V Rušah bo tovarna dušika odpustila krog 80 delavcev.

Smrtna nesreča na zledeneli cesti

V Mariboru je na zledeneli cesti spodrsnilo zasebniku Zachnerju. Padel je tako nesrečno, da je obležal v nezavesti. Preden je prišel reševalni avto, je bil ponesrečenec že mrtev. Obdukcija bo dognala, ali je umrl radi padpadca ali pa ga je zadela kap.

Velika zima v južni Srbiji

Dočim v severnih pokrajinah naše države prehud mraz preprečuje snežitve, je v južnih krajih nastopila huda snežna zima z zameti, ki ovirajo promet. Na planinah na jugu je zapadlo snega za dva metra, železniške proge med Skopljem, Kičevom in Ohridom so zamedene in promet je ustavljen. V tamkajšnjih krajih še vedno sneži, dasi je celo v nižavah zapadlo snega za en meter visoko.

Nenadni sneg in mraz sta prisilila zveri, da so se začele zatekati k ljudem v vasi. V vasi Rilavi je prišel medved prav v vas ter napadel nekega kmeta, ki je obležal pod medvedovimi šapami mrtev. Čreda volkov je napadla dva vojaka, ki sta romala v Kičevo na dopust. Visoko v planini ju je napadla čreda volkov, oba vojaka sta se z bajoneti branila in ubila tri volkove, vendar pa sta podlegla volkom, ki so ju požrli. Kmetje so zjutraj našli tamkaj le še okrvavljene cunje in nekaj kosti ter tri ubite volkove. Tudi v drugih krajih napadajo volkovi živino in ljudi.

Pred desetimi leti

Pred desetimi leti, dne 18. decembra 1921. je bila ustanovljena Socialistična stranka Jugoslavije. Z istim dnem so prenehale obstojati Jugoslovanska socialno demokratična stranka v Sloveniji, Socialno demokratična stranka na Hrvatskem in Srbska socialistična stranka. Istega dne so imeli izvrševalni odbori vseh treh strank skupno sejo, na kateri so sklenili spojiti se v eno Socialistično stranko Jugoslavije ter razpustiti prejšnje pokrajinske stranke. Vse to je bila le formalna potreba, v praksi pa so vse tri socialistične stranke delovale že dotlej, še pred ustanovitvijo Jugoslavije in tudi po prevratu, skupno, tako v provizoričnem parlamentu 1918 in kesneje v skupščini. Vse te socialistične stranke so delovale že pred vojno, mimo vseh meščanskih strank patriotične smeri, za ustanovitev jugoslovanske države. In ko je prišla Jugoslavija, so delovale stranke še tesneje v skupnosti, dokler ni že zlite, enotne stranke razpustila diktatura generala Živkoviča januarja 1929.

Ob desetletnici ustanovitve Socialistične stranke Jugoslavije, se je treba spomniti predvsem, da so pretekla že skoro tri leta, kar je bila stranka nasilno razpuščena. Toda kljub pomanjkanju te vidne vezi, ki naj bi spajala zavedne delavce v politično revolucionarno tabor, se jugoslovanski proletariat pod vedno večjim pritiskom čim dalje bolj oklepa socialističnih gesel, spoznavajoč, da je edina odrešilna stvar le — izpremenba sistema, ne pa krpanje skrpucala. Ni dvoma — naj režim dovoli popolno svobodo združevanja v stranke, pa bomo videli, da se bodo množice oklenile levičarskih delavskih strank.

Ciganko ubil

V Smolenji vasi je lovski čuvaj Kukovec iz Gotne vasi srečal ciganko Marijo Brajdičevo ter jo v razburjenosti udaril dvakrat s puškinim kopitom v prsa, da se je starka zgrudila in kmalu nato izdihnila. Bila je stara 63 let, oslabela, in udarcev ni mogla prenesti. Čuvaja so aretirali.

Smrtna nesreča vajenca

Na Domobranski cesti v Ljubljani se je pri mesarju Otorepcu smrtno ponesrečil 20-letni mesarski vajenec Jernej Kastelic, doma od Št. Jurija pri Grosupljem. Popravljal je acetilenski aparat, ki mu je v roki eksplodiral. Kos aparata mu je priletel s tako močjo v čelo, da mu je prebilo lobanjo in da je nezavesten kmalu po prevozu v bolnici umrl.

Najbogatejša Francozinja. Na sliki je madame Coty, žena lastnika parfumskih tovarn, o katerem pravijo, da je najbogatejši človek v Franciji.

ZA NAŠE FARMARJE

Piše Frank Lukancich

Te gadove korenine (senege) se izkopavajo spomladi ali pa v jeseni, kadar skoraj usahnejo rastline. Te rastline rastejo samo v Ameriki na vzhodu in celo do sredine Združenih držav. Posebno se nahajajo v Allegheny gorovju. Korenine teh rastlin se posebno lahko prodajajo; biti morajo dobro in lepo posušene. Lahko si naročite brezplačno od U. S. Agriculture Dep't., Washington, D. C., Bulletin No. 1231, Drying Crude Drugs, in Farmers' Bulletin No. 663, Drug Plants Under Cultivation. V zadnjem buletinu vidite opisana senega s sliko. Cena korenin te rastline je bila 1927 75c funt. Posebne važnosti je tudi za države Ohio, Indiana, W. Va., Kentucky in za države v bližini. Farmers' Bulletin No. 613, Goldenseal under caltivation. To opišem na željo pozneje.

Baldrijonove rastline — rhizome valerian, Limberjeve korenine—nadix ali rhizoma zingiberie—ginger, to je, korenine same ali pa korenine z rastlino, (rhizome). Kolmez—acorus root. Črni teloh—kellebore root, zeleni teloh—green kellebore root. Sladke korenince — polypody root.

Imamo tudi neke vrste rastline, ki rastejo samo v Severni Ameriki. Največ rastejo v Penni, New Yorku, Ohiju in W. Va. Ta rastlina je podobna talahu v starem kraju in tudi raste v skupinah na isti način. Imenuje se "podophilium root" ali "may apple". Korenine teh rastlin se tudi prodajajo v suhem stanju. Iz teh rastlin izdelujejo "podophilin", ki je najmočnejše odvajalno sredstvo. Prašek ali pa čaj teh korenin tudi uporabljajo nekateri ljudje v domačem zdravstvu. Praška teh korenin se ne sme več povžiti nego 10 gr. Napravljajo iz njih nekateri tudi tinkturo.

Namoči se te korenine v močnem špiritu ali žganju (do 4 dni), ter se uživa proti zaprtju, pomalem. Zdravilo je pa samo za odrasle, ker je za otroke premočno. Tudi odrasli ne smejo preveč povžiti te preparacije, ker je močna. Pri želodčnem ali črevesnem vnetju se ne smejo rabiti te preparacije. Rabi se tudi prašek (do 150 gr) pri zaprtju blata pri živini. Ta porcija se razdeli v 3 odmerke in se da en odmerek vsak dan v 3 dneh. Ako je učinek že preje, se preneha dajati zdravilo. Naj bo končano za enkrat, pisanje o imenih rastlin in drugem.

Zmrzle hrane se ne sme pokladati nobeni živali

Ker je mešanica zmešana s krompirjem in mlekom bila zmrznjena in so kokoši tako jedle, so dobile drisko. Kadar žival uživa zmrznjeno hrano, pa naj bo ta ali ona, navadno dobi želodčni ali črevesni katar. Ta se v obliki driske najprvo pokaže. Posebno je paziti in ne pokladati živalim zmrznjene hrane. Drisko lahko dobijo kokoši tudi vsled raznih nalezljivih bolezni, nerednega prebavljanja, ugrete ali plesnjive klaje, pokvarjene mesne hrane in druge skisane jedi, radi preveč mesne jedi ali njih odpadkov, radi hitre premene krme ene na drugo itd. Tudi radi preobilnega pokladanja zelene krme. Dajmo še drugim, zdravim kokošem po polovico kavne žličke epson soli na vsako odraščeno kokoš. Sol zmešamo med mešanico (mash).

Gliste v črevih perutnine

Večinoma vse kokoši so kolikor toliko okužene z ene ali druge vrste glistami ali trakuljami. Posebno če so kokoši preveč na drenju, da jih je preveč v skupinah v nesnažnih hlevih, kjer se nahaja star gnoj, razpokline v podu itd. Vedno je treba počistiti gnoj iz hlevov kolikor mogoče čisto in potem predno se nastelje, naj se potrosi s prahom živega apna, ali pa vsaj s pepelom, da se ne morejo ti paraziti rediti.

Gliste nadlegujejo notranje organe črev in želodca perutnine, ter tako postanejo kokoši neproduktivne, slabe, onemogle. Kadar imajo kokoši gliste, jih je lahko spoznati, ako je pa rejec le v dvomu, naj prestriže črevo mrtve kure in naj strese blato v temno posodo napolnjeno z vodo in zmeša, da se vse raztopi. Našel bo rumenkaste ali bele podolgaste črviče, podolgaste niti, v tej mešanici. Lahko tudi podolgaste ploščnate manjše ali večje trakove; to so trakulje (tapeworm).

Gliste so mnogovrstne. Ponajvečkrat se nahajajo v perutninskih črevih, velike, okrogle gliste (ascaridia perspicillum), bele ali belo rmeno gliste, ki se utepejo in redijo največ v kokošjih črevih. Druge vrste gliste, ki so mnogo krajše, bele in se navadno ugnezdijo v oni dve slepi črevesi, ki se nahajata ob drobnih črevesih, to je tam, kjer se vežejo debeljša črevesa. Take gliste merijo tri desetinke do pol inče v dolgosti. Take gliste se včasih nahajajo v velikih množinah, tako da povzročijo vnetje črev.

(Dalje prihodnjič.)

Razne zanimivosti

Odkritje vitamina A

Prof. Euler-Chelpin s stockholmske univerze se je že dolgo dobo bavil s proučevanjem vitamina A, ki pospešuje, kakor znano, rast. Pri tem delu mu je pomagal kemik prof. Karrer, ki se mu je posrečilo pridelati ta vitamin v čisti obliki in določiti njegovo kemično formulo. Prof. Euler-Chelpin in njegov sodelavec sta tudi dokončno ugotovila, da je vitamin A identičen z rdečim barvilom rdeče pese, tako zvanim Karotinom.

Ribje olje, ki je znano že dolgo kot najvažnejši vir tega vitamina, nastaja s spremembo karotina, ki ga žival sprejema s svojo hrano, v jetrih. To sposobnost za spreminjanje karotina pa nimajo vse živali in so jo izgubile n. pr. ribe, ki žive od manjših rib z dovoljno količino vitamina A v jetrih. Iz jeter nekih rib so pridobili že ekstrakte, ki vsebujejo vitamin A v tisočkrat večji koncentraciji nego navadno ribje olje. Vitamin A je v neki zavisni izenačevalni zvezi s hormonom ščitne žleze in povečuje tudi odpornost proti infekcijskim boleznim.

Nesramno izkoriščevanje zamorcev

V belgijskem Kongu v Afriki je družba Katanga, ki pridobiva baker. Ta družba je dala v zadnjih dveh letih, in sicer v prvem letu 300 in v drugem letu 240 odstotkov dividend. Družba ima ogromna ležišča bakra. Pridobiva pa poleg bakra tudi druge dragocene kovine. Družba je pričela delati pred desetimi leti. Izkopati so hoteli na leto po 300,000 ton čistega bakra. Kljub svetovni gospodarski krizi je družba pridobila v zadnjem letu 140,000 bakra. Poleg nesramno visokih dividend je družba dala od dobička v rezerve okoli dve sto milijonov dolarjev. V rudnikih je zaposlenih okoli 14,000 zamorcev. Iz ogromnega dobička je razvidno, kako silno družba izkorišča zamorske delavce. O tem nezaslišanem izkoriščanju se je že davno razpravljalo, toda ne iz pravicoljubja do zamorcev, ampak, da ne bi od lakote in naporov izumrli in s tem družbi onemogočili izkoriščanje zamorskih sužnjev. Družba je zato sklenila, te siromake preskrbljevati z živili in stanovanji, tako, da ji tudi ta "gospodarska" panoga donaša dobiček. — Naravnost čudno je, kako je v današnji kulturni družbi mogoče, da 14,000 delavcev zasluži milijarde kapitalistični družbi, sami pa umirajo zaradi slabih socialnih razmer.

Matija Bravničar:

Slovenska operna produkcija po vojni

Operna produkcija, ta odlična in najtežje dosegljiva veja glasbene tvorbe, je pri večini narodov ostala le nebogljenček in neizpolnjena želja brez trajnejših uspehov. Veliki angleški narod z Američani vred še danes nima svoje opere. Rusom je ustvaril poleg Borodina in Čajkovskega edino Musorgskij delo, ki je šlo preko mej njih velike domovine. Od vseh čeških oper so se močneje uveljavile v svetu le "Prodana nevesta" in "Jenufa." Na boljšem sta v tem oziru romanska naroda Francozi in Italijani. Ta dva naroda sta še danes zakladnici repertoarnih oper. Nemški narod, ki ima primat v komorni in simfonični glasbi, ima poleg Wagnerja in Richarda Straussa le še par uspešnih opernih skladateljev. Pri večini drugih kulturnih narodih pa so se poizkusi in hotenje, ustvariti trajnejše umetniške vrednote v tem žanru, po večini izjalovili.

Če hočemo pisati o operni produkciji pri Slovencih, potem pride v poštev povojna produkcija, ker pred tem časom je bilo vse naše glasbeno življenje z izjemo Matičnega zbora skoraj še v povojih. Res, da so bile nekatere predvojne operne uprizoritve močno nad povprečnostjo in da so v osobju delovali pevci in glasbeniki večjega formata, vendar sem prepričan, da so nekatera mnenja in trditve o "boljšem kakor zdaj" le plod svojevrstnega gledanja in takratnih razmer. Otroški spomini so najmočnejši in razmerja drugačna kakor v zrelejši dobi. Vaški zvonik se nam je zdel kot otrokom višji, kakor zdaj Eifelov stolp. Pozabiti ne smemo narodnega momenta, ki je igral pred vojno v narodni borbi veliko vlogo, katero so gledali bolj z idealističnimi kakor kritičnimi očmi. Iz tistih časov imamo le par opernih del, ki so pomembnejša za slovensko glasbeno literaturo.

Naši najboljši skladatelji so pisali večinoma zbore in to je razumljivo, ker je bil ta že na umetniški višini, ki bi delala čast tudi velikim in gospodarsko neodvisnim narodom. Operna produkcija pred vojno ni prišla razen male izjeme, do močnejšega udejstvovanja in še ta je bila pod inostranskim vplivom. Viktor Parma, Anton Foerster, Benjamin Ipavic in Risto Savin so se lotili te ledine. Vsi štirje so si prizadevali ustvariti slovensko narodno opero in mislim, da jim je bila vedno pred očmi "Prodana nevesta." Izbirali so si svoja dela domače snovi ("Zlatorog," "Lepa Vida," "Teharski plemiči," "Gorenjski slavček" itd.) Največ sreče je imel Ant. Foerster z "Gorenjskim slavčkom," ki je v predelavi prof. K. Jeraja po vojni doživel nad petdeset predstav in postal najbolj poljudna slovenska opera. "Lepa Vida" je bila po vojni že dvakrat predelana, prvič od skladatelja, drugič od Mirka Poliča, pa se še ni mogla ustaliti v repertoarju Narodnega gledališča. "Gorenjski slavček" in "Lepa Vida"—sta predvojni deli, vendar sta dobile končno obliko še le, ko smo prišli do stalnega državnega gledališča. Pred vojno ni bilo pri nas stalne opere in tudi operna produkcija je bila več ali manj priložnostna, ko smo pa dobili po osvoboditvi svoje državno gledališče, je tudi produkcija potsala bolj živa. Od prevrata do danes je bilo uprizorjenih dvanajst slovenskih izvirnih del. Že v tem vidim poroštvo, da bodo Slovenci ustvarili tudi v tej odlični in najtežje dosegljivi veji glasbene tvorbe umetnine trajne vrednosti. Napredek od prvih početkov do zadnjih stvari je bil tako velik, da smemo z gotovostjo pričakovati v ugodnih razmerah prav močnih sadov in dobrot stalnega opernega gledališča.

V prvih letih obnovljenega opernega gledališča so bile uprizorjene izvirne slovenske opere: Viktor Parmova "Ksenija," ki je doživela že pred vojno svojo krstno uprizoritev in njegova novost "Zlatorog." Predelani Risto Savinovi "Lepi Vidi" so sledile istega skladatelja "Gospovetski sen" in "Plesna legendica." Njegovo zadnje glasbenodramatsko delo "Matija Gubec" ni še bilo krščeno in čaka v manuskriptu v skladateljevi pisalni mizi. Kratko življenje je bilo sojeno Fran Gerbičevemu "Naboru," ki je dosegel le tri predstave. Kakor sem že omenil je imel Foersterjev "Gorenjski slavček" najtrajnejši uspeh in je bil od svoje druge premiere skoraj stalno na sporedu Narodnega gledališča. K uspehu so mu pripomogle vnešene slovenske narodne pesmi, sorazmerno dober libreto in ne prav nazadnje dobra in delu primerna režija. Tudi pater Hugolin Sattner ni hotel iti mimo najbolj posvetne glasbene vrste in je napisal opero "Tajdo," ki je bila uprizorjena pred leti na opernem odru. Če prištejem k tem delom že pred leti uprizorjeno Fran Vilharjevo "Lopudsko siroto," potem sem izčrpal slovensko operno produkcijo glasbene generacije, ki je nastala po konceptu tiste smeri in so si skladatelji v gledanju opere iz tehničnih vidikov med seboj v precejšnjem sorodstvu.

Tu se je operna produkcija prelomila in je napravila velik skok naprej in v drugo smer. Pri Slovencih je skokovit razvoj skoraj že običajen in se je posebno v literaturi že večkrat izvršil.

V dveh sezonah smo dobili tri izvirne sodobne opere, ki se bistveno razlikujejo od prejšnje produkcije: Slavko Osterčev enodejanski skeč "Iz komične opere;" Marij Kogojeve "Črne maske" in moje "Pohujšanje v dolini Šentflorjanski." Vsa tri dela imajo samo skupno lastnost, da iščejo novega izraza v dramatski glasbi, drugače pa so si povsem različna. Z ozirom na drznost, sodobnost tehnike in koncepta prednjačijo hrvatski in srbski povojni operni produkciji. Narodni glasbeni izraz je v teh stvareh odstopil mesto individualističnemu, Kozmopolitstvo je izpodrinilo folkloro. S. Oster je predal gledališču tri nove enodejanke in mislim, da bo tudi Marij Kogoj kmalu končal svojo novo opero.

Vse kaže torej, da je slovenska operna produkcija živa in agilna ter nam bo ustvarila dela, ki bodo dokaz, da je najmanjša kulturna enota Evrope — Slovenci — dosegla v tej najtežje dosegljivi veji glasbene tvorbe več kakor marsikateri drug velik narod. Ta zaključek je upravičen, ker so že začetki presenetljivi. Vendar bo vse nadaljnje delo in produkcija odvisna tudi od pogojev in razmer, ki jih bo imelo v bodočnosti slovensko gledališče.

Življenski pogoji gledališča pa bodo odvisni tudi od ljubezni do tega zavoda in od zavesti vsega naroda, da je gledališče poleg univerze najbolj viden znak naše kulture in svobode ter da je potrebno in nujno tudi vsakemu delavcu in kmetu, če ne zanj, pa za njegovega sina, katerega je poslal šolat v naše kulturno središče.—Žis.

RAZNE VESTI

Več denarja v obtoku v Ameriki

Washington, D. C. — V zadletu je bilo v Združenih državah $758,180,985 več denarja v obtoku kakor poroča zakladniški department. Dne 31. decembra je bilo $45.35 na vsako osebo v deželi, to je $5.94 več kot pred enim letom. Vsega denarja v obtoku ob koncu leta je bilo $5,648,304,333. Vsega denarja v deželi — z onim vred, ki nekje počiva — je pa bilo $9,422,512,086, to je čez 700 milijonov več kot v prejšnjem letu. Od te skupne vsote je $4,461,354,486 v zlatu in od tega zlata je $3,557,210,597 v federalni zakladnici. V federalnih rezervnih bankah je $493,770,233 v zlatu, po deželi pa cirkulira $410,373,656 zlatega denarja.

Green protestira proti mezdnim redukcijam

Washington, D. C. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je kongresu naslovil protest proti mezdnim redukcijam za zvezne uslužbence v smislu načrtov, ki so bili predloženi v zbornicah.

V protestu navaja znane argumente organiziranega delavstva, da bi redukcije zmanjšale kupovalno moč in s tem bi se depresija še bolj poostrila. Vladi bi potem sledila tudi privatna podjetja.

Senator Harrison je isti dan naznanil, da bo napel vse sile, da izvede redukcijo vladnih izdatkov, vključivši plače federalnih uradnikov in nameščencev.

Tom Kroman:

Boben v zmajski zemlji

Za naše težke čase in skrbi polno dobo se je zgodila zadnja zares pretresljiva nesreča. Poslej, ko se razve o njej, bo-le še malokdo na svetu, ki se bo upal navduševati za lepšo in boljšo bodočnost našega planeta in njegovih prebivalcev. V edini košček sveta, ki še ni bil okužen z našimi krizami, z vsem tem, kar muči uboge zemljane in jih pretresa, v ta edin nepokvarjen svet se je pritihotapila zlobna noga in ga omadeževala.

Vsi, ki za to že vedo in imajo s tem razbite svoje poslednje nade, vsi hodijo po cestah in potih s trudno, umirajočo hojo, s povešenimi glavami in težkim, potrtim srcem. Vsem pa ta potrtost le ni okužila možgan, vsi tudi ne vedo za bridko nesrečo. Kdor je pismen in potrpežljiv, lahko zdaj popravi veliko zamudo in se znajde med neutolažljivimi ali pa pri onih, ki vzlic nesreči nočejo obupati, ampak vseeno veruje v kaj takega, kar je dandanes prav za prav prepovedano verovati.

Tudi to, kar se je zgodilo, je prepovedano tolmačiti tistim, ki niso maziljeni z nezmotljivostjo ali pa posvečeni v ministre in pretkane vohune. Kdor se vsaj malo razume na diplomatske tajnosti in na vse ono, kar diplomati včasih presenečenim ljudem pripravijo, ta ve, da je v tem pojasnjevanju dogodka, ki se je primeril v skrivnostni zmajski zemlji, precej tiste drznosti, ki je pogostokrat kaznjiva, a prav zato tako čudovito zapeljiva.

Zmajska zemlja!!!

Čudovito in skrivnostno ime! Kadar je kdo hotel postaviti komu kak vzor in so pošli vsi primeri, je zazvenelo to prelepo ime. Zmajska zemlja, zmajska zemlja.

V njej je gospodoval Glavar zmajskega mesta in zemlje.

In prav pod njegovim gospodovanjem se je pripetilo, kar premnoge straši in koga na tihem razveseljuje.

Primerila se je skromna zgodba, ki naj jo nasledja poglavja raztolmačijo, da ne ostane samo diplomatska tajnost. Saj je tudi drugim zemljanom, preprostim in revnim dovoljeno, da zvedo, kako so zapeli bobni v prelepi, skrivnostni, od našega sveta odrezani zmajski zemlji.

1.

Zmajska zemlja je imela svojega glavarja, imela pa je tudi svoje močne, brkate stražarje. Ti stražarji so se pa pokorili lepemu poveljniku Mirdinu, ki je gospodaril v malem, ljubkem gradiču.

Njegove sprejemne sobe je krasilo različno orožje, na ležiščih pa se mu je katerikrat razgalilo ljubko žensko telesce, ki je zatemnilo ves kras prijetnih prostorov in obrnilo vso poveljnikovo pozornost nase in na ljubke, mikavne dražesti.

Tako je bilo tudi tisti dan, ki je pomenil za zmajsko zemljo resnično posebnost. Po vseh domovih so se stikale glave dobrih zemljanov in zemljank v tajinstvenih, mnogo ugibajočih pogovorih. Vse je gorelo v prevelikem pričakovanju dogodka in nekih, doslej neznanih posebnostih.

Na ležišču v Mirdinovem gradiču je pa kramljal lepi poveljnik zmajskih stražarjev z ljubko ljubezensko mučenico, ki so jo klicali za Murči, ker ji je bilo res tako ime. Poleg ljubkovanja in vsega tistega, kar mimogrede nastane, kadar se znajdeta drug ob drugem ljubezni in uživanja željna človeka, se je med njima plel tudi pogovor, s katerim pravo, v nesmisel pognano ljubkovanje nima trdnih zvez.

Ker je bil dán in še niso žarele zlate zvezde, je bil Mirdin poveljniško opravljen, Murči pa ni mogla zakriti svoje golote po vseh postavah zmajske zemlje. To moža ni motilo, ampak spravljajo v razpoloženje živega pogovora in strastnih objemov. Šele, ko se je od ljubimkanja utrudil, je postal treznejši. Skoro zresnil se je in zgoščeno povdarjal svoje misli.

— Nocojšnja noč utegne biti zanimiva. Po moji sodbi se nam marsikaj obeta, a največ s tabo, moja topla Murči. Mnogo važnega te čaka in upam, da boš vsemu kos.

— Lepo je, da mi tudi v upanju drugueš. Novi dnevi se začno, če mi uspe, kar sem postavila na kocko. Zlatnike bom preštevala!

Murči je ob zapeljivi misli pozabila na moža in se predala strastnemu ognju denarnega pohlepa.

Mirdina je rahlo razdražilo.

— Drzne misli imaš, prehladne za ta rožna usta in za ti živi zvezdi pod tem čelom. O, Murček vroč, ob pamet boš, če te pravica res poboža. Zlatnikov nisi vajena, še oslepiš ob njih.

— Z namišljeno bojaznijo strašiš.

— Skopuštvo te pogoltne, črno skopuštvo, Murček . . .

Mirdin ni jezen, pač pa samo nagajiv.

Murči se mu izvije iz tesnega objema in se zasmeje z vso razposajenostjo.

— Tvoje roke me zaduše, teh se je bati.

Mirdin se postavi.

— Tvoj krvnik pa ne bom!

Murči se spet smeje. Celo izzivalna postane, drzna, poskakujoča. Poveljniku se približuje, ga draži in znova odskakuje.

— Pa najdem drugega. Nimaš le ti krvi.

— Vem, da jo tudi drugim greješ.

Murdin je resen, zato tudi Murči prestane z razposajenostjo.

— Boš hud, če ti pritrdim?

Mirdi zavrne novi Murčin smeh in izzivalno poskočnost.

— Čemu? Zavoljo smeha, ki te trese? Le smej se, le zdaj se utegneš. Ko boš zlatnike štela, ti bodo skrbi razjedale obličje.

— Ko bom zlato presipala z rokami in poslušala zvok njegov, bo vse vriskalo v meni. — Li slutiš za naklepe mojih misli?

— V možgane še ne vidim.

— V moje skrivnosti pa lahko pogledaš. Ne bo prvič.

— Tvoja zaupnost me ogreva.

—Zaslužiš jo. Koristno pretehtane nasvete daješ. Za misel na zlatnike tebi dolgujem hvalo. Za tožbo si mi vlil poguma. Sama bi komaj upala postaviti vso čast na tehtnico pravice.

— Drevi se bo nagnilo.

Murči prekipeva v nezaslišenem vzhičenju.

— O, če se nagne prav, kmalu uidem mrtvaškemu dolgočasju zmajske zemlje in zaživim kot ptič na veji. Pomagaj mi, boš dobro plačan.

Med vzklikanjem je navdušeno zaplesala.

Mirdin se ne šali. Resno jo je povprašal.

— Mi daš zlatnikov?

— Vse, kar ti gre in še kaj več dobiš.

— Se že pogodiva. Zdaj te na važnost pravde opozarjam. Pripravi se!

Mirdin jo je tako trdo opozoril, da se je Murči globoko zamislila in izvabila prav zato njegov iskren smeh.

(Dalje prihodnjič.)

Jova Pat:

ZAKONSKA ŠOLA

— Svetuješ mi torej poskusiti z njo samo zlepa?

— Če hočeš, da ostane pri tebi, gotovo samo zlepa.

— Če hočem! Saj ne mislim trenutno na nič drugega!

Svetovalec se je nasmehnil kakor človek, ki ve že vnaprej, kakšen bi bil konec, če bi imel s sporno zadevo opraviti on.

Edwin je bil dober poznavalec in obenem ljubljenec žensk. Osvojiti žensko ni bila zanj nobena umetnost; in nikoli ni doživel v tem pogledu poraza. Večja umetnost je baje odkrižati se jih, ko se ljubezen ohladi. Odkrižati se jih tako, da ne pride do mučnih prizorov. To je bila umetnost, ki jo je gojil z veseljem. Ženske, ki jih je zapustil, ga niso nikoli sovražile, in če so ga srečavale, so imele občutek, da vidijo pred seboj dobrotljivega vladarja, ki lahko seveda pripada vsem, toda vsakemu le nekaj trenutkov. Za vsako teh žensk je imel prijazen smehljaj, vsaki je stisnil roko, če jo je srečal; bil je do skrajnosti diskreten in, kar je bilo zelo važno — znal je tem ženskam sugerirati prepričanje, da jih je zapustil samo zato, ker so same hotele.

Med dve prepirajoči se ženski je mogel priti Edwin in to je pomenilo, da sta postali s tistim dnem najboljši prijateljici. Na ženske se je razumel enako dobro kakor na avijatiko, pse in finančna vprašanja. Vse to je bila njegova bravura, ljubezen in potreba.

Ni se bil še polegel njegov gladki, zgovorni smehljaj, ki je tako rad preskočil v strupeno ironijo, če ga je kdo dražil, ko se je Martin naenkrat dvignil kot da ga je potegnil nase strop. Obrvi je bolestno in nervozno namršil.

— In če storim, kar mi svetuješ — ali si ne zadrgnem s tem vratu? Skoraj bi dejal, da bo to žebelj v krsto moje neodvisnosti.

— Nikar tako tragično. Zakon, to sta dve neodvisnosti — vsaka sama zase. Druga druge ne sme zatirati, sicer je joj. Nisem bil še zakonski mož — toda ti edino pravilni temelji mirnega sožitja dveh ljudi so mi dobro znani in jasni.

— Kako pa delaš, prosim, da se tako dobro razumeš z ženskami?

— Ravnam z njimi kot z ljubicami, dočim ravnaš ti s svojo kot z zakonsko ženo. To ni nikoli prava pot.

— Za boga! Kako naj pa ravnam z njo, če ne kot z zakonsko ženo?

— Gotovo bi ti lahko v marsičem svetoval, če bi jo vsaj poznal. Kakor zdravnik ne more vedeti, kaj je bolniku, če ga ni videl in preiskal, tako tudi jaz ne morem dosti storiti, če samo slišim o nekaterih simptomih, ki pa niti ne igrajo posebne vloge.

— Res je — saj bi ti jo bil zelo rad predstavil, dokler razkol med nama še ni bil tako velik. Toda — ni se mi posrečilo. Vedno je prišlo kaj vmes.

— Zares, zelo rad bi jo poznal. Oni dan se je tudi izjalovilo.

— No vidiš — pa imej opraviti z ženskami. Čakala sva jo pri Harweyu dobre tri ure, pa sva morala domov z dolgim nosom. Najbrž nate sploh ni radovedna, čeprav sem ji povedal o tebi mnogo zelo zanimivih podrobnosti.

— Gotovo si ji znal povedati tako, da je tega že vnaprej sita.

— Trditi to pomeni izsiljevati si svojo usodo. Lepa kravata, čedna obleka, — glej te hlače s koleni, štrlečimi tako daleč naprej, ne morejo izvabiti iz njenih ust vzklika občudovanja.

— To je njena krivda. Zakaj se pa bolj ne briga zame.

— Če se ne motim, si mi pravil, da tudi ona služi. Vračata se oba ob istem času. Menim, da bi ne bilo nobene škode, če bi ji malo pomagal pri gospodinjstvu.

— Tebi je lahko govoriti, ker imaš dovolj denarja, da ti delajo tuji ljudje red v garderobi.

— Včasih si napravim marsikaj sám, dragi moj. Toda dobro, da si me spomnil na neko malenkost. Nekoč je prišla k meni mala Phyllis, ne povem ti, katera, tega ti ni treba vedeti. In opazil sem, da ji manjka na telovniku gumbu. Kaj bi storil ti v takem primeru?

— Pošteno bi jo ozmerjal. Zapomnila bi si, kdaj je bila tako malomarna.

— Morda da, morda pa ne. Morda bi si sploh ničesar ne zapomnila. V večini primerov bi posejal grenko seme, ki bi obrodilo še grenkejši sad.

— No — a kaj bi storil ti, modrijan z vzhoda?

Martin je postajal hudoben in svojega strupenega jezika ni več krotil.

— Prišil sem ji gumb.

— Ohoho! — Martin se je zavalil v naslanjač in se na ves glas zakrohotal.

— No, vidiš, prišil sem ji ga, čeprav se je upirala.

— To vse je samo za začetek. Mislim, da boš odslej pogosto prišival gumbe.

— Morda pa zadene ta usoda tebe. To je odvisno od individualnosti. Ne trdim, da bi s tem korakom izučil vsako žensko, toda baš v tem je vsa umetnost, da človek spozna svoj objekt in potem šele ravna. Vidiš, Phyllis je bila v tem pogledu pooseblje-ni red in pozneje mi ni prišla nikoli več v neredu.

Martin se je zamislil.

— Da, poprej menda nisem dogovoril svoje misli. Lepa kravata in čedna zunanjost zmore zelo mnogo, zlasti še, če je človek dobre volje in če ima malo zdravega humorja. Sitnosti v zavodu? Neumnost. Kaj misliš, da ona nima svojih? A ti bi menda rad še zahteval, naj zbere zadnje ostanke svoje dobre volje in zabava z njimi svojega gospodarja.

— No, dobro ti bi moral predavati v zakonski šoli, če bi jo imeli kje. Upam pa, da ne boš trdil, da zaslužijo to lekcijo samo moški.

— Seveda ne. Toda zaenkrat imam pri rokah samo en bolehen objekt in to si ti.

— Kaj pa moja žena?

— Čeprav jo opisuješ zelo črno, ne verjamem, da je ona vsega kriva. In — ali si ji letos že kupil tisto škatljico za puder? Saj ne stane mnogo, ni treba da bi bila baš zlata, a toliko bi pač lahko žrtvoval. Vidiš, takole, ki se tu zgoraj vrti. Jaz sem v tem zelo izkušen. Kupil sem letos že tri. Kako se s tem ravna, ne vem, kupiti pa znam.

— Tega . . . tega ji še nisem kupil. Mislim si pač, naj si kupi sama, kar hoče. Saj bi ji dal denar, čeprav ima svojega dovolj.

— Ne gre za to. Kaj še ne veš, kako prijetna je ženski vsaka, še tako neznatna pozornost? Kje si pa kupil tale medaljonček — zelo lep je.

— To mi je kupila — to mi je kupila Maud.

— Glej ga no, zdaj vidim, da si negalanten, len in še lakomen povrhu. Poboljšaj se temeljito, dragi moj. In če imaš Maud rad, ji . . .

— Saj ne morem živeti brez nje! Ustrelim se!

— Ne, streljal se pa že ne boš. Da se to ne zgodi, dobiš še nekaj lekcij. Če se boš ravnal po mojih nasvetih, ti jamčim, da ne zbeži od tebe. Vendar bi pa bilo mnogo bolje, če bi jo spoznal. Delo bi mi bilo znatno olajšano.

Proti večeru je prišla k njemu njegova Betsy. Napovedala je svoj prihod zelo razposajeno. Klobuk je vrgla na peč in se prekopicnila na divanu. Edwin ni bil presenečen, pač pa srečen.

— Dušica, s teboj je prišlo sijajno razpoloženje. To se bova zopet zabavala!

— Tudi meni se zdi, da se bova. Glej — prinesla sem svežih višenj. To si bova posladkala. Mislila sem nate, ko sem jih kupovala.

— Tudi jaz nisem bil brez iznajdljivosti. Mislim celo, da sem te prehitel; imam tu nekaj — kar zelo radaješ. Pomarančno solato in . . .

— — liker Arabi. Saj že vem, ti si zlat fant.

Edwin jo je molče gledal. Ni je hotel poljubiti, dokler se ni prepričal, da ima še vedno žareče, razposajene oči, da je uhanček v levem ušescu še vedno obrnjen navzgor, da ji sega rdečica do senc in da se ji lasje še vedno sami kodrajo nad čelom. Slednjič jo je objel in izlil svojo radost v poljubih, ki bi jih težko sešteli.

Danes jo je gledal izredno dolgo.

— Kaj me pa tako ogleduješ, fant?

— Mislim, da se ne bom mogel nikoli ločiti od tebe.

— Zelo bom vesela, če mi boš ponovil te besede čez pol leta.

— Danes si pa nekam strupena, dušica.

— No torej, da sem vsaj dušica. Veselim se tega in pripravljena sem poljubiti te naravnost na nos. Tu na njem imaš kot nalašč tako majhno ploskvico, ki kar kriči, da se spravi kaj na njo.

Mlask, mlask, mlask . . .

— Pa ne, da bi se mi vsa spravila na nos. Zadostuje mi, če si tu.

Prijel se je za srce. Ta kretnja je bila naravna, brez najmanjše teatralnosti. Betsy je postala naenkrat resna. Kakor da je tudi nji segla druga roka na srce in ji ga stisnila. Toda kmalu se je otresla tega občutka.

Edwin je bil danes res nekam čuden. Često so mu uhajale misli drugam, zdaj pa zdaj je potegnil dekle k sebi in jo začel strastno poljubljati, kakor da se za vedno poslavlja od nje.

— Ne Betsy — nikoli se ne bom ločil od tebe.

— Ne misli na to, Edwinček. Ločiva se, ne ločiva; enkrat to mora priti. Saj nisi baš med stanovitnimi.

— Ne bom se s teboj prepiral o tem. Za moža bi me ne hotela?

— Hotela bi te že, pa — nočem.

— To naj sam vrag razume.

— Morda, toda govoriva o čem drugem. — Betsy je postala nervozna.

Edwin jo je ubogal in še rad. Njeno rezerviranost si je razlagal s tem, da tudi ona dobro ve, na kakšnem glasu je. Ubogal je in razmišljal, kam bi napeljal pogovor. K sreči ni bil v takih primerih nikoli v zadregi.

— Danes je bil pri meni moj prijatelj Martin Balley. Imeniten dečko. Žena mu hoče uiti. On je pa ves nesrečen. Ni mi preostajalo drugega, nego svetovati mu, kako se da to preprečiti.

— O! To je pa zelo zanimivo. Kaj vse mu svetuješ, fantič?

— To bi te morda vse ne zanimalo. Moj prijatelj je drugače pomilovanja vreden dečko, toda motovilo, da bi se človek kar zjokal nad njim. Nima občutljivih tipalk, ki bi mu povedale, kako se je treba prikupiti ženi. Seveda — položaj je zelo otežkočen s tem, da te male ne poznam in morda bi mu mogel jamčiti za uspeh, če bi jo vsaj enkrat videl. Za take reči imam tako dober nos kot nihče drugi, dušica moja.

— Hm. Nima občutljivih tipalk. Mnogo je moških, ki teh tipalk nimajo. Ti moj vitez seveda ne spadaš med nje. Ti bi omehčal tudi ledeno dekle.

— Ne dvomim o tem, če bi imela toplo srce. Vendar pa nisem preveč ponosen na to. Vem, da nam ženska vedno prinaša darilo, za katero ji moramo biti hvaležni. Če se zahvaljujemo za iglo, ki jo nam kdo posodi, ko so se nam pretrgale podveze, ne razumem, zakaj bi ne bili hvaležni ženski za njeno ljubezen.

— Ne pozabi, da sva govorila o zakonu. V zakonu — vsaj mislim tako — smatra mož za samo ob sebi umevno marsikaj, o čemer govoriš kot o darilu.

— Seveda, za to gre tu. Če bi možje malo pozabili, da gre za nekaj samo ob sebi umevnega, če bi se vsaj delali hvaležne, če že ne znajo biti, bi se marsikatero sršenovo gnezdo kar čez noč izpremenilo v rajski kotiček.

Betsy mu je skočila na kolena in se zagledale čez rame nekam v daljavo.

Dva meseca je trajala Martinova "šola". Učenec je bil marljiv in skoraj vsak dan, ko je moral stopiti pred Edwina "na raport", se je lahko pohvalil z novim uspehom.

— Kako neki ti vse to povrnem, Edwine? Vrnil si mi izgubljeno srečo! Maud ostane pri meni! Danes mi je to svečano izjavila in mi priznala, da me ni nikoli nehala ljubiti. Čeprav — sem ži visel na nitki. In tekmeca sem že imel. Dobro, da tega nisem vedel, najbrž bi ga bil zadavil.

S to radostno novico je planil Martin nekega dne k Edwinu in mu krepko stisnil roko.

— Prihajam k tebi, da te povabim danes na večerjo. Skromna bo — toda prijetna. Priti moraš zanesljivo, saj zaslužiš to kot inicijator poravnave spora v polni meri . . .

Edwin je obljubil, ne da bi prijatelja poslušal. Martin je bil že v dvigalu, ko se je zavedel, kaj je prav za prav obljubil. Prijateljeva radost se skoraj ni dotaknilo njegovega srca, ki je bilo polno lastne radosti.

— Vzamem jo — prav gotovo jo vzamem. Danes ji povem, če le pride. Kako krasen je postal svet po njeni zaslugi! Nikoli in pri nobeni ženski še nisem tega občutil!

In ko je Betsy prišla, ji je vroče vdihnil svojo željo v ušesca in na usteca. Toda Betsy je bila strogo resna. Trenutek je stala nepremično in ko je odprla usta, da bi izpregovorila, so ji pritekle solze iz oči prej, nego besede iz ust.

— Prihajam se posloviti od tebe, Edwinček, fantič moj. Tak, kakršen si, se oženi z žensko, kakršna sem jaz. Toda jaz — jaz ne morem. In vendar sva se tako dobro razumela! Samo da — mu tega vendar le ne morem storiti, ko me pa ima tako rad, a ti si mu tako dobro svetoval, kako me lahko znova pridobi. Privadim se mu zopet. Jaz — jaz nisem Betsy, jaz sem Maud, Martinova žena, Edwinček . . .

Martin se je čudil, da edini prijatelj, ki je bil zakrpal njegovo raztrgano zakonsko srečo, ni prišel na skromno domačo slavnost. Edwin je pa ta čas razmišljal, da je bila Betsy-Maud prva ženska, ki si razida ni dala sugestirati, ker ga je hotela sama, čeprav nerada.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Dec. 31. 1931), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $6.00 in za pol leta pa $3.00. Člani SNPJ dopłačajo $4.80 za leto, za pol leta $2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $7.50, pol leta $3.75, za člane $6.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.50, za vse leto pa $9.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo $1.00 za poštnino.

Mladinski List stane za celo leto $1.20.

Upravništvo "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave., Chicago

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

25 centov

v poštnih znamkah nam pošljite in poslali vam bomo lep

S. N. P. J.

ŽEPNI KOLEDAR

1932

Društva, ki jih še niso naročila, še lahko naroče, imamo jih še nekaj na rokah.

PROSVETA,
2657 S. Lawndale Ave.,
Chicago, Ill.

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA